

N:o 71.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 13 maj 1889.
— — — — Andra Kammaren den 13 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, rörande förbud mot införsel af margarin och oleomargarin samt mot tillverkning af margarin m. m.

(Första Kammarens tillfälliga utskotts n:o 1 utlåtande n:o 14).
(Andra Kammarens tillfälliga utskotts n:o 2 utlåtande n:o 26).

Till Konungen.

Uti särskilda inom Riksdagen väckta motioner har föreslagits, att Riksdagen måtte göra framställning derom att Eders Kongl. Maj:t täcktes utfärda förbud så väl mot införsel af konstsmör eller margarin och af oleomargarin, som ock mot tillverkning af konstsmör inom riket, samt förordna, att vara, som under namn af smör af mjölk eller grädde i landet införes, skall, innan den från tullverket utlemnas till importören, af sakkunnig person undersökas för utrönande att varan icke innehåller andra fettämnen än mjölkfett; och har till stöd för detta förslag hufvudsakligen anförts, hurusom det icke lede tvifvel, att Sveriges smörexport på England och det svenska smörets anseende på världsmarknaden komme att lida väsentligt afbräck, derest

Bih. till Riksd. Prot. 1889. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 12 Häft. 1

margarin finge i Sverige tillverkas och derifrån utföras; att häruti låge en så allvarlig fara för landets modernäring, att det vore en pligt för statsmagterna att emot denna fara vidtaga tillräckligt verksamma åtgärder; samt att något verksamt skydd för vår utländska smörmarknad icke kunde sökas på annan väg än genom förbud.

Under sistlidet år har statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet tillkallat sakkunnige personer för att inom departementet biträda vid omarbetning af den nu gällande lagstiftning angående margarin, hvarefter dessa personer den 24 november samma år aflemnade ett förslag till förordning angående försäljning och tillverkning af nämnda vara.

I detta förslag hafva komiterade utgått från den förutsättning, att en lagstiftning på det nu förevarande området borde medgifva så väl införsel till och tillverkning inom riket som ock utförsel af margarin eller konstsmör. Att stadga förbud emot införsel och tillverkning af denna vara hafva komiterade ansett innebära en orättvisa mot de mindre bemedlade befolkningssklasserna, för hvilka margارين, om den på rätt sätt bereddes, på grund af prisbillighet och näringsvärde, enligt komiterades åsigt, utgjorde ett särdeles lämpligt födoämne. En sådan åtgärd hafva komiterade antagit jemväl vara ur ekonomisk synpunkt oklok. Komiterade hafva sålunda funnit lämpligt föreslå skärpta bestämmelser i ändamål att förhindra, det margarin utbjudes och försäljes såsom natursmör. Ett verksamt skydd mot dylika smörförfalskningar hafva komiterade trott kunna åstadkommas derigenom, att på statens bekostnad i Göteborg inrättades en särskild smörkontrollbyrå, som uteslutande sysselsatte sig med undersökningar af smörprof.

Den första af de förutsättningar, från hvilka komiterade utgått eller antagandet att förbud emot tillverkning och försäljning af margarin skulle innebära en orättvisa emot de mindre bemedlade samhällsklasserna, stödjer sig derpå, att margارين på grund af prisbillighet och näringsvärde skulle utgöra ett särdeles lämpligt födoämne.

I fråga om prisbilligheten visar det sig väl, att margارين här i hufvudstaden står i lägre pris än till och med det så kallade landtsmöret — hvilket torde vara det slag af smör, som de mindre bemedlade samhällsklasserna i allmänhet använda — i det att minuthandelspriset här i Stockholm för närvarande är å margارين omkring 1 krona 20 öre och å landtsmöret omkring 1 krona 75 öre per kilogram; men prisskilnaden mellan margارين och natursmöret ställer sig ringare i öfriga delar af landet, hvarest enligt sistlidet års markegångspris natursmöret i medeltal försålades för 1 krona 50 öre per kilogram.

Vid bedömandet af prissförhållandet emellan margارين och natursmöret, bör man emellertid noga beakta, att natursmöret i fråga om flera

särskilda användningssätt har obestriddliga företräden framför margarinen, hvadan det icke kan anses ådagalagdt, att margarinen, oaktadt sitt billigare pris, är i förhållande till sitt värde prisbilligare än natursmöret.

Det torde jemväl böra uppmärksammas, att för de mindre bemedlade samhällsklasserna gifvas andra fettämnen, som i förhållande till sitt pris hafva större näringsvärde än så väl margarin som natursmör, såsom fläsk, flott och ister.

Den andra förutsättningen, som legat till grund för komiterades förslag, hvilat derpå, att förbud mot tillverkning och försäljning af margarin skulle, med afseende å den stora betydelse, som denna vara å världsmarknaden erhållit, vara en ur ren ekonomisk synpunkt oklok åtgärd. Jordbruksnäringen, åtminstone i flera delar af vårt land, har under det sista årtiondet i mera än ett hänseende haft att kämpa mot ett ekonomiskt betryck, som i en del trakter antagit den mest oroväckande omfattning och för fosterlandsvännen uppväckt de allvarligaste farhågor. Under allt detta betryck, som i synnerhet under åren 1885—1887 ökats och nått, såsom man vågar hoppas, sin höjdpunkt, har emellertid för idkaren af vår främsta modernäring förefunnits möjligheten att till något så när fördelaktiga pris afsätta de genom mejerihandtering förädlade jordbruksprodukterna och i främsta rummet smöret. Ladugårdsskötseln har sålunda med all flit omhuldats och beredt ett tjenligt sätt för användningen af den spanmål, som under flera år svårligen stått att utan förlust sälja, men, i ladugården uppfodrad, sålunda kommit jorden till godo och i sin mån framkallat nya rikliga skördar. Mejerihandteringen har derigenom blifvit en af landtbrukets bästa inkomstkällor.

Exporten af natursmör från vårt land, hvilken utgör en högst vigtig faktor för vårt jordbruks bestånd, har äfven år efter år ökats, och skillnaden emellan införsel och utförsel af varan visar allt mera ett för landet gynnsamt öfverskott. Hvarje väsentligare rubbning i denna export skulle för jordbruket vara ett kanske ohjelpigt slag.

Nu visar emellertid erfarenheten från andra länder att, der margarinfabrikationen fått insteg, mejerihandteringen så småningom lidit ett svårt afbräck. Denna fara hotar icke genom sjelfva konkurrensen emellan de begge olika slagen af produkter, ty kunde hvar och en för sig behållas omäänd och oblandad, så blefve margarinen icke någon farlig medtäflare för natursmöret. Hvardera varan finge då behålla sin marknad och sina afnämare samt gälla för hvad den borde. Men den egentliga och verkliga allvar samma fara, som mejerihandteringen tillskyndas genom margarinfabrikationen, består uti den förfalskning af natursmör medelst tillsats af margarin, hvilken förfalskning så ofta och allmänt visar sig der margarinen blifver allmänare och genom hvilken förfalskning ett helt lands natursmör så lätt kan falla i

pris och anseende å den utländska marknaden. Det torde jemväl varit en sådan sammanblandning af natursmör med konstsmör, som uti väsentlig grad förorsakat, att det holländska smöret, hvilket för två tiotal af år sedan å den engelska marknaden stod främst i pris och anseende, numera betydligt sjunkit uti begge dessa hänseenden, och äfven Normandie, som förut kunnat uppvisa en högst betydlig smörexport på England, har genom sådana smörblandningar lidit en stor nationel förlust.

Hvad nu vårt eget land angår, kan väl erfarenheten ännu icke anses hafva gifvit oss några lärdomar i detta fall; men det torde icke böra lemnas utan allt afseende, att i Danmark offentligen uttalats, att det skulle vara för det danska smörets anseende synnerligen gynnsamt, om för framtiden någon smörblandningsindustri ej företoges å svenska margarinfabriker, enär svenskt smör i England understundom såldes under namn af dansk vara.

Komiterade hafva uti sitt förslag såsom korrektiv emot möjligen förekommande smörblandningar hemställt, att allmän åklagare samt af polismyndighet eller föreståndaren för statens smörkontrollbyrå dertill särskildt förordnad person skulle ega att af smör eller smör liknande vara, som vore afsedd till utförsel ur riket, eller som till riket infördes eller inom riket hölles till salu, taga prof för utrönande, huru vida varan vore att anse såsom margarin.

Mot detta förslag torde böra erinras, att en sådan rätt till undersökning skulle blifva utan all praktisk betydelse uti nu förevarande hänseende eller till kontroll å vår exporterade vara, derest icke all sådan till utförsel afsedd vara ovilkorligen undersöktes. En sådan obligatorisk undersökning af en så stor kvantitet smör som t. ex. 14,790,720 kilogram — 1888 års export — motsvarande ungefär 300,000 drittlar, skulle sålunda omfatta lika många prof som drittlarnes antal, eller omkring 1,000 stycken för hvarje söckendag under året. Det inses lätt hvilket drygt arbete detta skulle medföra, huru kostsam denna undersökning skulle blifva — ersättningen för undersökning af ett ensamt prof är af komiterade föreslagen till 4 kronor — och huru ytterst svårt det skulle vara att med erforderlig skyndsamhet verkställa kontrollen, så att det till exporthamnarne försända smöret icke kvarhölles längre än hvad som vore för exportören och varan nyttigt. Men oafsedt alla dessa omständigheter, uppställer sig i fråga om en sådan undersökning en annan betänklighet, den nemligen att, efter hvad man får såsom ett konstateradt faktum antaga, en förfalskning af natursmör med 15 procent margarin och i vissa fall långt deröfver kan ega rum utan att förfalskningen kan kemiskt ådagaläggas.

Vid sådana förhållanden lærer komiterades förslag beträffande ifrågasvarande undersökning icke kunna antagas. Blevde undersökningen icke ovilkorlig i fråga om all till utförsel afsedd vara, vore föreskriften om rätt till undersökning nästan fullkomligt värdelös; gjordes undersökningen deremot obligatorisk, blevde den i hög grad kostsam och besvärlig utan att ändock motsvara sitt ändamål.

Icke heller genom en föreskrift om upprätthållande af en skilnad i färgen mellan margarinen och natursmöret vinnes någon säker garanti för förväxling med eller sammanblandning af beggedera. Om, såsom två af komiterade föreslagit, margarinen endast skulle få förekomma hvit såsom ofärgadt vintersmör eller med en svag gul färg, kunde väl detta i allmänhet blifva ett särskiljande kännetecken för margarinen, då denna förekomme oblandad, men ingalunda leda till någon upplysning i fråga om eller förhindra sammanblandningen af natursmör med margarin. Att åter föreskrifva, att margarinen endast finge förekomma med någon färg, ännu mera afvikande från natursmörets — såsom blå eller röd — torde icke heller leda till målet enär sådan färg lærer kunna på kemisk väg borttagas.

Enda utvägen till förekommande af en sådan sammanblandning synes Riksdagen sålunda vara ett förbud emot införsel af oleomargarin och margarin samt emot tillverkning inom riket af margarin eller konstsmör. Om på detta sätt margarinen helt och hållet förbjödes i vårt land, skulle den största möjliga trygghet vinnas emot den sammanblandning eller förfalskning, af hvilken så synnerligen stora vådor kunna befaras, och derigenom skulle förvärfvas de säkraste garantier för vårt natursmörs fullkomliga äkthet, hvilket mera än någonting annat skulle bidra att främja vår marknad på England. Vårt land vore i sådant fall icke den första stat, som begagnade sig af en sådan åtgärd. Canada och några af Nordamerikas förenta stater hafva med afseende å de vådor, margarinfabrikationen medfört för mejerihandteringen och särskildt med hänsyn till den amerikanska margarinen i sanitärt afseende skadliga egenskaper, redan vidtagit en sådan försigtighetsåtgärd. Och för en dylik har inom Danmarks representation uttalats stark anslutning, ehuru lagstiftaren genom den i april månad 1888 utfärdade margarinlagen tills vidare i detta hänseende endast stadgat, att inrikesministern må, så framt han finner det nödvändigt, förbjuda all utförsel af margarin från landet. På samma gång denna lag uti danska riksdagen behandlades, uttalades emellertid från flera håll den farhågan att, om Sverige toge steget fullt ut och stälde sig på den s. k. rena ståndpunkten, Sverige derigenom otvifvelaktigt skulle uti England vinna ett afgjordt försteg i fråga om sin smörmarknad — en farhåga, som lærer i sin mån hafva bidragit att motivera det åt inrikesministern gifna bemyndigandet att förbjuda utförsel af margarin.

Vid bedömande, å ena sidan, af mejerihandteringens värde i national-ekonomiskt hänseende och, å den andra, af margarinfabrikationens, torde böra uppmärksammas, hurusom, under det att smörproduktionen lemnar en af våra allra främsta utförselartiklar, som i öfverskott gaf under treårsperioden 1883—1885 40,739,706 kronor och under treårsperioden 1886—1888 56,093,474 kronor, margarinfabrikationen deremot, åtminstone icke för närvarande eller under den närmaste framtiden, torde kunna komma att utvecklas till någon större nationalekonomisk betydelse. Såvida margarinen skulle komma att tillverkas af oleomargarin och icke af andra fettämnen, såsom svinister, måste, om fabrikationen skulle erhålla någon större utveckling, råvaran till allra största delen införas från andra länder, enär beredningssättet för oleomargarinen förutsätter att endast alldeles färsk talg skall dertill användas; och sådan talg i större myckenhet läser endast kunna erhållas uti stora städer eller vid större slagterier. Det har äfven visat sig, att det varit Amerika, som till största delen försett Holland med erforderlig oleomargarin; och efter hvad Riksdagen erfarit, har den enda af margarinfabrikerna i vårt land, som idkar fabrikationen i någon större omfattning, användt importerad oleomargarin till stor mängd.

Hvad slutligen beträffar frågan huru vida vara, som under namn af smör af mjölk eller grädde i landet införas, bör innan den från tullverket utlemnas till importören, undersökas för utrönande att varan icke innehåller andra fettämnen än mjölkfett, läser en sådan undersökning blifva en ovilkorlig följd af ett införselbud beträffande margarin, enär ingen säkerhet eljest gifves, att ett sådant förbud blefve effektivt. Visserligen torde emot en sådan obligatorisk undersökning kunna göras två anmärkningar. Den ena beträffande det besvär och den kostnad, som af undersökningen föranledas, men i detta hänseende torde böra uppmärksammas, att, då vår införsel af smör för närvarande endast utgör 16,03 procent af utförselbeloppet, undersökningen af den införda varan komme att medföra endast en obetydlig kostnad emot den, som skulle uppstå, om den af komiterade föreslagna undersökningen blefve i obligatorisk form fastslagen. Den andra anmärkningen skulle afse den osäkerhet, beträffande undersökningens resultat, som här ofvan blifvit framhållen. Ovedersägligt möter i detta hänseende en brist, men då undersökningen af den införda varan endast afser ett korrektiv emot införsel af margarin och förfalskad natursmör, torde man kunna åtnöjas med den relativa säkerhet, som i detta fall kan på kemisk väg ernås, isynnerhet som det torde kunna förutsättas att undersökningsmetoderna skola allt mer förbättras och lemna allt säkrare resultat.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Riksdagen anhålla, att Eders Kongl. Maj:t tackes utfärda förbud dels så fort ske kan emot införsel

af margarin och oleomargarin, dels ock emot tillverkning inom riket af margarin, äfvensom förordna att vara, som under namn af smör af mjölk eller grädde i landet införes, skall, innan den från tullverket utlemnas till importören, af sakkunig person undersökas, för utrönande att varan icke innehåller andra fettämnen än mjölkfett.

Stockholm den 13 maj 1889.

Med undersåtlig vördnad.
